

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 27 mars 1917 kl. 2 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om brännvinsförsäljningsförordningens ändrande i viss riktning.

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Nilsson i Bonarp, Ollas A. Ericsson*, K. A. Nilson, Antonsson, friherre Fleming*, Jacob Larsson, Östberg, Jönsson i Revinge, Källman, Jeansson i Kalmar, Rune*, Månsson*, Jonsson i Hökhult, Forssman, E. J. Söderberg, Neess, Holmström, Nilsson i Kristianstad och Jönsson i Boa.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion nr 77 har herr *Stärner* hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga sådant förslag till ändrade bestämmelser i kungl. förordningen angående försäljning av brännvin, att däri omnämnda försäljningsbolag måtte upphöra samt att utminuterings- och utskänkingsrätt, där sådan beslutas, måtte utövas av kontrollstyrelsen genom särskilda försäljningsorgan».

Beträffande motiveringen för nämnda hemställan, i den mån den icke här nedan återgives, får utskottet hänvisa till motionen.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 7 saml. 16 häft. (Nr 18.)

Motionen.

I sin till stöd för det föreliggande förslaget anförda motivering har motionären till en början framhållit den tendens till brännvinsförsäljningens monopolisering för statens räkning, som tagit sig uttryck däri, att statsverket övertagit bolagens inkomster och att bolagen ställts under överinseende av kontrollstyrelsen. Å andra sidan har motionären såsom sin uppfattning uttalat, att bolagen, oaktat den kontroll, de sålunda äro underkastade, allt fortfarande vore i stånd att motverka de syften, som med denna kontroll fullföljas. Därjämte har motionären sökt göra gällande, att genom bolagens ersättande med direkta statsorgan skulle vinnas såväl ökade möjligheter till försäljningens reglering i nykterhetens intresse som ock ekonomiska fördelar för statsverket.

*Utskottet.**Historik.*

Sedan staten övertagit brännvinsförsäljningsbolagens inkomster, framträdde det såsom en angelägenhet av största vikt att tillförsäkra statsverket dessa inkomster så oavkortade som möjligt. I samband med den utredning rörande härför erforderliga åtgärder, som i och för avlåtande av proposition till 1915 års riksdag verkställdes i finansdepartementet, upptogs även till behandling två av riksdagen avlätna skrivelser, i vilka framställning gjorts i syfte att åtskilliga med brännvinsförsäljningens dåvarande anordning förenade brister måtte varda avhjälpna. I den ena av de åsyftade skrivelserna, dagtecknad den 9 april 1910 (nr 71), hemställdes om utredning, huruvida med hänsyn till nödig kontroll å brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet skärpta föreskrifter kunde anses erforderliga, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda. För den sålunda begärda utredningen meddelade riksdagen i den andra av de ifrågavarande skrivelserna, avlåten den 27 maj 1911 (nr 226), närmare anvisningar. I den senare skrivelsen framhölls därjämte, att för utredningen i ämnet icke borde på förhand uppdragas alltför snäva gränser. En ganska grundlig revision av bestämmelserna i ämnet vore för visso behöflig för ett rätt tillgodoseende av de intressen, systembolagen vore avsedda att tillvarataga, och en närmare undersökning kunde möjligen komma att giva vid handen, att även andra åtgärder än de av riksdagen förordade kunde visa sig erforderliga för ändamålets vinnande. De båda skrivelserna överlämnades till nykterhetskommittén, som verkställde en omfattande utredning i frågan, varefter ärendet remitterades till ett stort antal myndigheter och vissa av frågan berörda korporationer. Det förslag, som sedermera av Kungl. Maj:t förelades 1915 års riksdag, och vilket i allt väsentligt överensstämde med vad nykterhetskommittén

ifrågasatt, avsåg att ställa brännvinsförsäljningsbolagen i avseende å deras förvaltning under överinseende av kontrollstyrelsen.

Då bevillningsutskottet hade att yttra sig över Kungl. Maj:ts förenämnda förslag, upptog utskottet samtidigt till behandling en före propositionens avlämnande till riksdagen inom första kammaren väckt motion (nr 36), däri hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda möjligheten och lämpligheten därav, att detaljhandeln med brännvin bleve ordnad på ett lämpligare och enhetligare sätt än det dåvarande samt särskilt huruvida icke, även om anordningen med olika kommunala brännvinsförsäljningsbolag ansåges böra bibehållas, dessa borde i flera hänseenden ställas under en för riket gemensam kontrollerande myndighet, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning gäve anledning.

I motiveringen till nämnda motion uttalades, att, sedan kommunerna frigjorts från ekonomiskt intresse av brännvinshandeln, anordningen med kommunala bolag för utminutering och utskänkning av brännvin icke längre vore, vare sig ur finansiell eller allmän synpunkt, motiverad eller lämplig. Med erinran att statsverket dåmera ensamt hade ekonomiskt intresse av brännvinshandeln, framhöll motionären vidare, att denna handel borde både med hänsyn härtill och i sedlighetens intresse kunna ordnas bättre, om den bleve ledd efter enhetliga principer för mera omfattande distrikt. En undersökning och utredning i detta syfte borde alltså komma till stånd. Ansåge man sig emellertid böra bibehålla formen med kommunala bolag borde möjlighet beredas att i deras åtgärder i vissa fall vinna rättelse genom att de finge underkastas prövning hos någon för hela riket gemensam myndighet.

Beträffande nu omförmälda motion anförde bevillningsutskottet i sitt i ämnet avgivna betänkande (nr 25) bland annat, att utskottet icke funnit tillräckligt bärande skäl anförda för att de lagstiftande myndigheterna skulle taga under omprövning frågan, huruvida brännvinsförsäljningens handhavande av kommunala bolag borde upphöra och i stället staten genom egna organ direkt bedriva försäljningen.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget blev, i enlighet med bevillningsutskottets hemställan, i allt väsentligt av riksdagen antaget.

Den nu lämnade redogörelsen torde visa, att frågan om brännvinsförsäljningens ordnande under de nya förutsättningar, som inträtt i och med statens övertagande av inkomsterna av nämnda försäljning, varit på framställning av riksdagen föremål för en grundlig och omfattande utredning, innan proposition i ämnet framlades, samt att, då ärendet behand-

lades av bevillningsutskottet och riksdagen, försäljningsbolagens upphörande var ifrågasatt såsom en utväg till frågans lösning. Då riksdagen år 1915 beslöt att lösa frågan om brännvinshandelns ordnande under de nämnda nya förutsättningarna på sådant sätt, att bolagen skulle bibehållas såsom försäljningsorgan men ställas under överinseende av kontrollstyrelsen, torde riksdagen sålunda få anses hava principiellt avvisat det förslag, som genom den föreliggande motionen ånyo underställts riksdagens prövning. Vid sådant förhållande har det syntts utskottet så mycket mindre böra från utskottets sida ifrågasättas, att riksdagen nu skulle frånträda sin så sent som år 1915 intagna ståndpunkt, som de då beslutade kontrollanordningarna knappast ännu torde kunna till sina verkningar fullt bedömas.

Vad motionären till stöd för sin hemställan anfört har icke kunnat rubba denna utskottets uppfattning. De vidsträckta befogenheter gent emot bolagen, som genom 1915 års lagstiftning tilldelats kontrollstyrelsen, böra enligt utskottets mening bereda denna myndighet tillfälle att allt bättre komma till rätta även med de brister, som ännu vidlåda brännvinshandeln.

I anslutning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att herr Stjärners förevarande motion, I: 77, angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om brännvinsförsäljningsförordningens ändrande i viss riktning, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 mars 1917.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservationer:

av herr *Östberg*, som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, med anledning av herr Stjärners ifrågavarande motion, I: 77, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida det kunde finnas lämpligt, att i brännvinsförsäljningsförordningen omförmälda kommunala försäljningsbolag upphörde samt att handhavandet av deras uppgifter övertoges av en för hela riket gemensam organisation, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

av herrar *K. G. Karlsson* och *Jönsson* i Revinge, vilka instämt i det av herr *Östberg* gjorda yrkandet; samt

av herrar *Källman*, *E. J. Söderberg*, *Holmström* och *Nilsson* i Kristianstad, vilka yrkat bifall till motionen.